

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Explanatio Quinti Psalmi Pœnitentialis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

Apoc. 21. tur, sicut scriptum est: *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.*

XX. *Tunc acceptabis sacrificium iustitie, oblationes et holocausta: tunc imponent super altare tuum vitulos.*

Edificata cœlesti Hierusalem, sacrificium dumtaxat iustitiæ acceptum erit Domino; quia ibi non erit opus offerri sacrificium pro peccato. In hac enim vita quia in multis quotidie delinquimus, oportet ut contriti cordis & contribulati spiritus Deo sacrificium offeramus. In resurrectione autem, cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, nec ullus sanctorum peccare postmodum poterit, nec quisquam ad Deum pro peccato orabit. In tantum namque peccatum delebitur, ut etiam pœna peccati omnino destruat, sicut scriptum est: *Absorpta est mors à victoria. Ubi est mors victoria tua? ubi est mors aculeus tuus? Stimulus enim mortis peccatum est.* Necesse fariò ibi peccatum deesse convincitur, ubi mortis aculeus non invenitur. Non igitur oportet ibi offerri pro peccato sacrificium, ubi nec in cogitatione admittitur delictum. Sacrificium itaque iustitiæ sancti in æterna vita Deo offerent; quia in solo conditoris amore intenti, indefessas remuneratori suo in lætitiæ cordis laudes dicent. Unde scriptum est: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Et iterum: *Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum.* Tunc electorum suorum oblationes Deus acceptas habebit; quia sanctas eorum meditationes nullius pravitatis admixtio maculabit. Holocausta nihilominus eorum accipiet; quia totum quod in eis erit, flamma divinæ charitatis accendet. Et [*tunc imponent super altare tuum vitulos.*] Altare, Dei Filius est, de quo ipse Dominus ait: *Altare de terra facietis mihi.* Quid est enim aliud altare de terra facere, nisi de Dei Filij incarnatione non dubitare: Ipse est namque cui in hac vita cordium nostrorum sacrificia imponimus, & in quo cogitationes illicitas ne convalescant matamur. Unde scriptum est: *Beatus qui tenebit & alii dei parvulos suos ad petram.* Ad petram quippe parvulos nostros allidimus, cum orientes motus illicitos, imitationis Christi intentione mortificamus.

1 Cor. 15. 8

1 bid.

Pf. 33. Pf. 117.

Exod. 20. d

Pf. 136.

1 Cor. 1.

1. Pet. 2. d

1. Par. 1. 17. a 3. Reg. 6.

mus; tunc corpus nostrum inviolabile templum Domino construimus: in quo & sacrificium quod ex zelo iustitiæ veritatem prædicantes offerimus, Deus accipit, & oblationes sanctarum meditationum, & igneserventis desiderij ardentium orationum holocausta assumit. Super altare quoque cordium nostrorum ponimus vitulos, cornua producentes & ungulas, si hereticorum sententias utriusque Testamenti auctoritate noverimus comminueri, & virtutes à vitiis per studium discretionis separare. Per ungulas enim vitulorum, quæ finduntur, discretionem accipimus: per cornua verò, utriusque Testamenti præcepta notamus. Vel certè cornua producimus, si etiam in his quæ carnis sunt, Deo placere studeamus. Cornu namque cum de carne sit, carnem superexcedens durefcit. Quisquis ergo carnis infirmitate deposita etiam per carnis obsequium opera virtutis effecerit, quasi cornua de carne producit.

Pf. 68.

PROOEMIUM QUINTI PSALMI Pœnitentialis.

Oratio pauperis cum anxius fuerit, & coram Domino effuderit preces suas.] Quis est iste pauper cujus in hoc Psalmo notatur oratio, nisi ille de quo ait Apostolus: *Qui cum esset dives, pauper pro nobis factus est?* Ipse enim ut nos divitiarum suarum efficeret participes, paupertatis nostræ suscepit necessitates. *Exinanivit namque semetipsum, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo: humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Sicut autem pauper pro nobis factus est, ita & pro nobis anxius est. Denique & pro nobis est morti traditus, & pro nobis in ligno suspensus. *Mortuus est enim, ut ait Apostolus, propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram.* Ex humana autem natura habuit ut anxietetur, ex qua habuit etiam ut moreretur. Orat ergo caput nostrum in Psalmo hoc, ut illuc reducamur per gratiam, unde per primi parentis cecidimus culpam. Potest etiam hac oratio convenire unicuique, qui pauperem se esse intelligit, & suarum miseriam necessitatum agnoscat: qui fallaces esse divitiarum sæculi istius considerat, & quam horrendum sit in manus Dei viventis incidere, pensat. Qui post tergum reductis oculis cogitat unde ceciderit, & circumspicit omnibus quæ imminet, quas invenerit calamitates attendit. Hæc itaque omnia ante mentis oculos omnis pauper congerat, & pauperem Christum pro nobis anxiatum considerans, miseriarum suarum multitudinem attendat: quanta gloria in Adam fuerit creatus recolligat, & in his omnibus anxiat, non in oculis hominum, sed coram Domino preces suas effundat, dicens.

1. Cor. 8.

Phil. 2. a

1. Cor. 15. Rom. 4. d

Heb. 10. f

EXPLANATIO QUINTI PSALMI Pœnitentialis.

Domine exaudi orationem meam, et clamor meus ad te veniat.

PSAL. CI. 1.

In hac oratione quam exposuimus sumus, quædam ipsi attribuantur capiti, quædam nostræ conveniunt infirmitati. Nec mirandum, si ea quæ nobis solummodo congruant, quasi sint sua Christus pronunciat. Unum quippe corpus est tota sancta universalis Ecclesia, sub Christo Jesu suo videlicet capite constituta. Unde ait Apostolus: *Ipse est caput corporis Ecclesie, qui est principium, primogenitus ex mortuis.* Ipsa est enim quæ per Prophetam jucundatur, & dicit: *Nunc exaltavit caput meum super inimicos meos.* Pater enim Filium, qui est caput Ecclesie, super inimicos ejus exaltavit, quum destructo mortis imperio, in suæ illuminatæ æqualitate

Col. 1.

Pf. 26. e

S. REGO IIM 3

constituit, cui & dixit: *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Christus itaque cum tota sua Ecclesia, sive quæ adhuc versatur in terris, sive quæ cum eo jam regnat in cælis, una persona est. Et sicut est una anima quæ diversa corporis membra vivificat, ita totam simul Ecclesiam unus Spiritus sanctus vegetat & illustrat. Sicut namque Christus, qui est caput Ecclesiæ, de Spiritu sancto conceptus est: sic sancta Ecclesia quæ corpus ejus est, eodem Spiritu sancto repletur ut vivat: ejus virtute firmatur, ut in unius fidei & charitatis compage subsistat. Unde dicit Apostolus: *Ex quo totum corpus per nexum & conjunctiones subministratum & constructum crescit in augmentum Dei.* Istud est corpus, extra quod non vivificat spiritus. Unde dicit beatus Augustinus: *Si vis vivere de spiritu Christi, esto in corpore Christi.* De hoc spiritu non vivit hereticus, non vivit schismaticus, non vivit excommunicatus: non enim sunt de corpore. Ecclesia autem spiritum vivificantem habet, quia capiti suo Christo inseparabiliter adheret. Scriptum est enim: *Qui adheret Domino, unus spiritus est cum eo.* Pro membris itaque orat caput in hoc Psalmo, ut corporis f. orationem Deus Pater exaudiat, & ut ejus clamor ad divinæ majestatis aures ascendat. Quotidie enim orat Christus pro Ecclesia, de quo testatur Apostolus Paulus: *Quia sedens ad dexteram Patris interpellat pro nobis.* Denique & ipse est propitiatus pro peccatis nostris. Potest autem hæc oratio unicuique convenire fidei, qui à Deo postulat in bono perseverantiam, & tam sancti desiderij, quam etiam irremissæ operationis emittit clamorem. Clamor autem aliquando in bona, aliquando in mala significatione accipitur. Clamat enim justus, cum operatur justitiam ex desiderio: clamat & impius, cum peccatum adjungit peccato. Clamabat Moyses cum populum de Ægyptiaca servitute liberatum, ad terram promissionis per desertum deduceret. Clamabat & populus Gomorrhæus, cum ex frequentissima peccati perpetratioe Deum ad iracundiam provocaret. Denique & Moysi tacenti dictum est à Domino: *Quid clamas ad me?* Et de illis ait Dominus: *Clamor Sodomitum & Gomorrhæorum ascendit ad me.* Unde quidam nos admonet, dicens: *Auferatur clamor de medio vestrum.* Hic autem pro irremissæ operatione clamor accipitur, cum dicitur: *[Clamor meus ad te veniat.]* Notandum verò est quod cum præmississet, *[Exaudi orationem meam;]* statim adjecit: *[Et clamor meus ad te veniat.]* Illi enim à Domino exaudiri merentur, qui divini zelo amoris accensi, omnia quæ possunt bona operantur. Nam qui perverfis actionibus assuetus, operibus iniquitatis invigilat, nequaquam dignus est exauditione cum orat.

Hinc namque per semetipsam Veritas ait: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum celorum.* Si volumus igitur ut ad aures Dei nostra perveniat oratio, studeamus necesse est, ut ab omni admixtione pravitatis nostra mundetur operatio, ut possimus Deo cum Propheta dicere: *[Clamor meus ad te veniat.]*

II. *Non avertas faciem tuam à me: in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.*

Ad similitudinem dominorum dictum est, qui cum pro alicujus suorum culpa graviter offenduntur, solent eum à conspectu suo expellere, & à familiarium assistentium collegio separare, à supplicante faciem avertere, roganti veniam denegare. Deus verò licet quum superbiendo ab eo avertimur, à nobis per justitiam avertatur: tamen quum humiliati ad eum convertimur, ad nos per misericordiam converti non dedignatur. Ipse est enim

qui dicit: *Convertimini ad me, & ego convertar ad*

vos. *Et iterum: Si impius egerit penitentiam de omnibus peccatis suis quæ operatus est, & fecerit iudicium & justitiam, vita vivet, & non morietur: omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor; & in justitia sua quam operatus est, vivet.* Ecce pater nobis sinus misericordiae Dei. Quare misericordiam Dei à nobis excludimus? quare vocationem ejus audire dissimulamus? Non enim solum à convertis non avertitur, sed etiam averfos ut convertantur, hortatur. Hinc est enim quod per Prophetam dicit: *Si dimiserit vir uxorem suam, & illa recedens duxerit virum alium, nunquid revertetur ad eam ultra? nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus tuis multis, tamen revertere ad me, dicit Dominus.* Malieris derelictæ & fornicantis similitudinem adducit, ut ejus cognoscamus pietatem, & sciamus eò nos illam gravius offendere, quò non cessat nos etiam post delictum vocare. Hæc autem vocationis Dei clementia à parte exprimitur, cum homini averfo per alium Prophetam dicitur: *Et erunt oculi tui avertentes præceptorem tuum, & aures tuae audient vocem post tergum monentis.* Illis enim coram positus verba Dei percipit, qui antequam peccatum perficiat, voluntatis ejus præcepta cognoscit. Quasi enim adhuc ante faciem ejus stare, est necdum eum peccando contemnere. Ceterum si abjecto timore Dei iniquitatem operari cœperit, quasi tergum in faciem ejus mittit. Sed & post tergum subsequens Deus abscedentem admonet, quia etiam iniquitatem perpetrata ad se eum reverti persuadet. Audiamus ergo vocem post tergum monentis, & ad invitantes nos Deum, saltem post peccata revertamur: ut si justitiam vindicantis formidare negligimus, saltem vocantis & miserentis pietatem erubescamus. *[In quacumque die tribulor inclina ad me aurem tuam.]* Ecce jam caput nostrum sedet à dextris Dei & tamen se dicit tribulari. Ubi ergo tribulatur, nisi in corpore? Nam quod in corpore tribuletur, manifestò ostendit quum Saulo persecutori dixit: *Saule Saule quid me persequeris?* Et Petro ait: *Venio Romam iterum crucifigi.* Qui enim in seipso jam pridem crucifixus fuerat, in Petro iterum se crucifigendum dicebat. Quamvis sit in electorum cordibus alia tribulatio, quam in eis generat continua mentis amaritudo. Qui enim mala quæ commisit, ante mentis oculos congerens, pro singulis quibuscumque compungitur, in arcano cordis magna & amara doloris & metus anxietate contribulatur. Solent namque electi viri, ad ea quorum sibi sunt confesij peccata, mentis intuitum reducere, & modis eorum cauta singulatim consideratione perspectis, singula quæque deslere; ut hoc modo cordis sui præparent habitaculum, dum per unumquodque erroris sui deplorant excessum. Hinc namque Hieremias ait: *Divisiones aquarum deduxit oculus meus.* Divisas quippe aquas ex oculis deducere, est dispersas lacrymas unicuique peccato tribuere, & in ætatis gaudia satisfactionis doloribus compensare: quatenus dum nunc hujus, nunc illius delicti memoria mens acriter tangitur, simul de omnibus angulis commota purgetur. Quod verò ait: *[Inclina ad me aurem tuam;]* tale est, quasi dicat: Aeger sum, non possum me erigere ad te, quia non est hominis dirigere viam suam. Sed tu more fidelis medici, inclina ad me aurem tuam. Inclina aurem, quia ego non erigo cervicem. Scio enim quia si me crexero, longius discedis. Si humiliaverò, propius accedis. Sicut enim humiliato appropinquas, ita te ab elato longas. Ideo ergo tribulor, ut ad me inclines aurem tuam.

III. *In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.*

Non jam terrenus terrena desidero, sed à prima

captivitate liberatus, cœlestia concupisco. Exaudi ergo me orantem non pro divitiis sæculi, non pro gloria temporali, non pro fecunditate pignorum, non pro morte inimicorum. Velociter autem exaudi,

Isai. 53. c ut in me adimpleas quod dixisti: *Adhuc loquente te, dicam: Ecce adsum.* Multi vocant Deum, sed non invocant; quia labiis tantummodo, non cordis affectu orate procurant. Qui verò Deum toto corde desiderat, confidenter clamat: *[In quacumque die invocaveris te, velociter exaudi me.]* In die invocatur, qui in mentis puritate Deum exorat. Cujus justitia, cum vias suas Domino revelaverit, sicut lumen educitur, & iudicium, sicut ait Prophetata, *tamquam meridies illustratur.* Unde & scriptum est: *Senite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum.* Cordis enim simplicitas dies est, quam fraus non obnubilat, non obtenebrat mendacium, non obscurat invidia, non obfuscat dolus: quam lux veritatis illuminat, præsentia divinæ claritas illustrat. Scriptum est enim: *Cum simplicibus fermocinatio ejus.* Deo autem fermocinari, est per suæ præsentia illuminationem humanis mentibus voluntatis suæ arcana revelare. Cum simplicibus igitur Deus fermocinari dicitur, quia illorum mentes de arcanis cœlestibus suæ inspirationis claritate illuminat, quos nulla caligo duplicitationis obumbrat.

Ps. 36. a Quò contrà de non simplicibus dicitur: *Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus.* Et Salomon ait: *Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu.* Constat ergo quia istos inhabitando illuminat, illos recedendo excæcat.

Sap. 1. a *Pro. 3. d* *Ps. 5. b* *Sap. 1. b*

IV. *Quia defecerunt sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut cremum aruerunt.*

Spectat hoc ad id quod dixit: *[Velociter exaudi me.]* Quasi diceret: Opus est ut velociter me exaudias, quia dies mei defecerunt, velociter ad defectum velut fumus devenerunt. Per dies suos hinc vult intelligi omne tempus, quo mandata Dei postposuit, & funestis periturarum rerum accensus desideris, sibi non Deo militans carnaliter vixit. Habet enim in hac vita diem suum anima perverfa, quæ transitorio gaudet in tempore, & lethifera carnalis delectationis perfruitur jucunditate. Hinc est quod Salvator noster prævaricatorici Hierusalem, destructionis suæ iustum excidium comminans, ait: *Et quidem in hac die tua, que ad pacem tibi.* Diem etenim suam ille tunc populus habebat; quia in rerum labentium opulentia confidens, quiete & successu gaudebat. Quorum nimirum oculos prosperitas clauserat; ut nec visitationis suæ tempus cognoscerent, nec imminentium malorum contritionem viderent. Sicut enim cordis oculos flagella aperiunt; sic mentis aciem aliquoties successus prosperi retundunt; adeo ut seipsam mens cognoscere non valeat, quam prosperitatis mundanæ oblectatio captivat.

Luc. 19. g *Pro. 1. d* *Hier. 17. c* *Luc. 14. a* *Ps. 10. d*

Hinc namque Salomon ait: *Averso parvulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet eos.* Iracliticum ergo populum prosperitas perdidit, cuius in die sua oculos ne futuri excidij vastitatem cognoscerent, clausit. Hæc est dies, de qua Hieremias ait: *Diem hominis non desideravi.* Dicat & fidelis anima: *[Defecerunt sicut fumus dies mei.]* Fumus, sicut est omnibus notum, in altum quidem se in primis erigit, sed citò deficiens, quasi non fuerit evanescit. Sic nimirum sic humana superbia cum rerum opulentia intumescens se in altum extulerit, à statu suæ celsitudinis corruens, ad ima ruit. Hinc namque per semetipsam Veritas ait: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur; & qui se humiliat, exaltabitur.*

Hinc per Prophetam scriptum est: *Vidi impium superexaltatum & elevatum sicut cedros Libani; & transivi, & ecce non erat: quasi civitas, & non est in-*

ventus locus ejus. Qua in re pensandum est, perverforum potentia qualiter destruit, quorum nec locus quidem post modicum invenitur. Sequitur: *[Et ossa mea sicut cremum aruerunt.]* Per ossa, rationem & intelligentiam possumus accipere: quæ quasi sicca remanent, dum factorum & virtutum pinguedinem non habent. De qua profectò pinguedine dicit Prophetata: *Sicut adipe & pinguedine repletur anima mea.* Vel per ossa, fortiores qui sunt in Ecclesia, accipimus: quia sicut per ossa corpus nostrum vegetatur, ita per illos corpus Christi, quod est Ecclesia, regitur & sustentatur. Habet enim & corpus Christi carnem suam, infirmos scilicet, virtutum carentes fortitudine, qui perfectorum indigent sustentatione. De hac carne in persona Christi rectè per Job dicitur: *Pelli mea, consumptis carnibus, adhæsi os meum.* Quod nimirum in passione Christi impletum est, quando discipulis fugientibus mulieres steterunt, & usque ad crucem secutæ sunt Scimus enim quia in corpore hominis pellis exteriori eminet, caro verò ossibus introrsus adhæret. Pelli ergo consumptis carnibus os Christi adhæret, quia fugientibus & dubitantibus Apostolis, qui ei familiaribus adstiterant, mulieres quæ quasi remotiores esse videbantur, nec à cruce suspensi, nec à sepulchro monumento discedebant. Quia verò sancti viri imperfectis delinquentibus condolent, & eorum infirmitati compatiuntur, rectè nunc dicitur: *[Ossa mea sicut cremum aruerunt.]* Quod evidenter ostendemus, si unum exemplum ad medium deducamus. Videamus unum de ossibus Christi quomodo cum infirmantibus infirmetur, cum dolentibus doleat, cum arescentibus arescat. Ait enim: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non wor? & Vides quo modo omnium in se infirmitates transfulerat, omnium casus velut proprios desebat. Ideoque ait: *Vi luceam omnes qui peccaverunt, & non 2. Cor. 12. g* *egerunt pœnitentiam.* Denique & omnibus omnia factus est, ut omnes lucrificeret. Ossa ergo sicut cremum consumptio adipe arent, cum perfecti quique carnalium infirmitatibus condolent, & se quasi spiritali pinguedine æstimant vacuos, dum illos aspiciunt virtutum auxiliis destitutos. Cujus infelicitatis causam manifestè aperit, cum subiungit.*

Percussus sum ut fœnum, & aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum.

Scriptum est in Isaia: *Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos agri.* Etrursum: *Verè fœnum est populus.* Homo namque fœno comparabilis est; quia per nativitatem viret in carne, per juventutem candescit in flore, per mortem aret in pulvere. Ipse est enim, Job attestante, *qui quasi fœns egreditur & conteritur.* Hæc autem mors & contritio, quæ ad omnes homines ex justæ damnationis sententia pervenit, ex primi hominis peccato descendit. Unde & Apostolus ait: *Per primum hominem peccatum intra vit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit.* Homo ergo qui si in creatoris obedientia persistisset, posset in æternum vivere, propter inobedientia culpam percussus est mortalitate.

De qua nimirum percussione in hoc loco dicitur: *[Percussus sum ut fœnum, & aruit cor meum.]* Quia ergo primus homo peccando in mortem incidit, propagata generis humani successio à rationis intima viriditate consequenter exaruit. Quare autem cor humanum ab illo aruit virore in quo conditum fuit, subdende manifestat, ait enim: *[Quia oblitus sum comedere panem meum.]* Panem suum in paradiso primus homo conditus habuit, quamdiu inconcusso mentis vestigio conditoris sui præcepta servavit. Panis autem ejus fuit visionis divinæ delectatio, verbi Dei satietas, internæ quietis gaudium, lucis inaccessibleis splendor, sapientia refectio, Angelorum

Percussus sum ut fœnum, & aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum.

Luc. 14. a *Ps. 10. d*

Isai. 40. *Ibid.* *Job. 14. a* *Rom. 5. b*

Ps. 10. d

Ps. 10. d

Ps. 10. d

Ps. 10. d

Ps. 10. d

Ps. 10. d

Ps. 10. d

Ps. 10. d

Ps. 10. d

Ps. 10. d

Ps. 10. d

focietas, amor Dei, jubilum spiritus, contemplationis suavitas, collocutionis desiderium, securitas mentis, præsentia creatoris. Quem panem tunc profectò perdidit, cum serpentis suggestioni consensit. Tangens enim veritatem, oblitus est præceptum. Unde factum est ut qui tenebat arcem beatitudinum, in lacum incideret miseriarum; & qui intimam reficiebatur suavitate dulcedinis, panem postmodum manducaret doloris. Quicumque ergo illius portat imaginem, factus de terra terrenus, panem suum comedere obliviscitur; quia terrenæ voluptatis captus illecebris, in verbo Dei non delectatur. Panis etenim noster, verbum Dei est. Hinc namque per semetipsam Veritas ait: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Sequatur ergo oblivio commemorationis, & esuriam refectio comitetur: ut panem illum qui de cælo descendit, manducantes, & penam evadamus mortis perpetuæ, & vitæ participemus æternæ, sicut Dominus ait in Evangelio: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.*

VI. *A voce gemitus mei adhaesit os meum carni meæ.*

Arescente corde propter panis & vini inopiam & oblivionem, vox gemitus emititur: quia ubi à desiderio vitæ æternæ defecerit intentio, consequenter de corde procedit malarum cogitationum vociferatio. In qua nimirum os adhæret carni, si ratio subigitur delectationi. Quæ nimirum vox gemitus dicitur, quia per eam ad tristitiam pervenitur. Aut enim in hac vita generat dolorem penitentiae, aut in futuro cruciatum parit vindictæ. Possumus quoque per vocem gemitus, vocem serpentis accipere, quia primis hominibus ut de interdito gustarent persuasit, eosque deos futuros fraudis suæ dolositate promisit. Illa est enim vox gemitus, per quam omnes peccavimus, per quam mortales & passibiles facti sumus: vox per quam à cælestibus gaudiis cecidimus, & in felle lacrymarum exulamus. Per hanc vocem os carni adhæsit, quia Adam Evæ consensit. Habet in se unusquisque Adam & Evam. Sicut enim in illa prima hominis transgressione suggestit serpens, delectata est Eva, consensit Adam: sic & quotidie fieri videmus, dum suggerit diabolus, delectatur caro, consensit spiritus. Nos quippe cum tentamur, plerumque in delectationem, aut etiam in consensum labimur. Sicut autem peccatum illud subsecuta est mors, sic & peccato consentiens moritur anima: quia à vita sua, quæ Deus est, separatur. Mortui enim sumus, quando implemur ossibus mortuorum. Mortuus est sermo malus, qui ex ore nostro procedit. Scriptum namque est: *Sepulcrum patens est guttur eorum.* Habemus autem portas, per quas mortui efferrimur, corporis videlicet sensus, de quibus ait Propheta: *Qui exaltas me de portis mortis.* Hæ sunt enim portæ, per quas mors ingreditur, & per quas mortuus effertur. Nam quod per illas mors ingreditur, testatur alius Propheta, qui ait: *Intravit mors per fenestras nostras.* Qui enim vidit mulierem ad concupiscendum eam, mortem per oculorum fenestras admittit. Qui verò seminat inter fratres discordias, & iniquitatem in excelsis loquitur, per oris portam mortuus effertur. Et quidem mihi hoc significare videtur juvenis extra civitatis portam delatus, quem suscitavit Jesus. Signat enim hominem delectatione mortuum, & per pravi operis judicia jam extra portas perlatum. Obsecro Domine Jesu, ut cunctas meæ civitatis portas justitiæ facias, ut ingressus in eas consistat nomen tuum, tuæque majestati, cum justis per eas intrantibus, ut mors ibi aditus ingressum non habeat, passio non dominetur, sed occupet salus muros ejus, & portas illius laudatio.

VII. *Similis factus sum pellicano solitudinis, & factus sum sicut nycticorax in domicilio.*

Pellicanus avis est amans solitudinem, in qua venenatis animalibus vescitur: & ideo per eam peccator designatur, qui in deserto hujus mundi corde habitans, ærumnosis istius vitæ captus illecebris, veneno delectatur diabolice persuasionis. Nycticorax, qui alio nomine bubo dicitur, in dirutarum domuum ædibus moratur. Solet autem nocte cantum cantare: per quod notantur hi, qui in tenebroso tripudiant opere, & in mentium suarum exultant destructione. Sed quia sagena Ecclesiæ missa in mare præsentis sæculi, non solum malos pisces colligit, sed etiam bonos trahit, rectè nunc dicitur:

VIII. *Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto.*

Vigilat qui ad aspectum veri luminis mentis oculos apertos tenet. Vigilat qui servat operando quod credit, sicut scriptum est: *Beatus qui vigilat & custodit vestimenta sua.* Vestimentum tuum, fides tua est: vestimentum tuum, operatio tua est. Custodi ergo, ne diripiant alieni laborem tuum: ne denuderis, & appareat ignominia tua. Esto sicut passer solitarius in tecto. Per passerem quæ cauta & querula avis est, & in domibus nificatur, rectè homo intelligitur, qui in excelsis habitans, & solitudinem incolens, pro peccatis suis clamare non cessat. Prudentis enim & circumspècti viri est, in alto nidum ponere, & pro peccatis plorare, & solitudinem inhabitare: quatenus in opere terrena non appetat, & in lamentis veniam acquirat, & in habitatione inanium strepitus cogitationum effugiat, ut possit dicere cum Propheta: *Elongavi fugiens, & mansi in solitudine.* Vel etiam caput nostrum, pellicanus fuit solitudinis, quando natus est in Judæa, quæ erat sola civitas plena populo, prophetis videlicet & justis orbata, & Spiritus sancti virtute destituta. Nycticorax extitit, quando his qui in tenebris erant, regnum Dei evangelizavit. De illo namque scriptum est: *Lux in tenebris lucet, & tenebra eam non comprehenderunt.* Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent. Per domicilium Judæos intelligimus, qui ex parte diruti erant, & ex parte stare videbantur, pro eo quod circumcisionem tenentes, Legem & Prophetas habebant, sed in eum quem Propheta in carne venturum prædixerant, nequaquam credebant. Stabant quidem in eis parietes carnalis observantiæ, sed corruerat tectum fidei & disciplinæ. Occiderunt ergo vitam mortui, & lucem tenebræ extinxerunt. Sed quid ultra fecerit audiamus: *[Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto.]* Vigilavit, quia à mortuis resurrexit. Qui enim dormivit in morte, vigilavit in resurrectione. Hinc namque ait: *Ego dormivi & somnum cepi, & resurrexi.* Hinc Jacob in benedictione ait: *Catulus leonis Iuda, ad prædam filii mi ascendisti, requiescens accubisti ut leo, & quasi leona: quis suscitabit eum? Quis est iste catulus leonis, nisi ille de quo in Apocalypsi ad Joannem dicitur: *Vicit leo de tribu Iuda?* Qui ad prædam ascendit, quia fortem armatum fortior superveniens expugnavit. Arma ejus abstulit, quia jure illo quod in hominibus habere videbatur, eum privavit. Ille enim dum ambit illicita, perdidit acquisita. Spolia quoque ejus distribuit, quia vasa iræ fecit vasa misericordiæ. Hinc ergo leo requiescens accubuit, quia mortem sponte subivit. Sed nullus eum suscitavit, quia per divinitatis suæ potentiam ipse à mortuis resurrexit. Et quia post resurrectionem suam in cælum ascendit, rectè cum præmisisset, *[Vigilavi;]* subjeit: *[Et factus sum sicut passer solitarius in tecto.]* Quia solus inter mortuos*

mortuos liber, eum Patre regnat in celo. Unde & *Ioan. 3. b* ait: *Nemo ascendit in celum, nisi qui descendit de celo, Filius hominis qui est in celo.* Ferunt philosophi quod pelicanus filios suos statim ut nati sunt, interficit: postea verò per triduum multo dolore se afficit, eisque quodammodo naturæ affectum ostendit. Postea verò mater seipsam vulnerat, eosque sanguine suo resuscitat. Quis verò pater noster & mater, nisi mediator Dei & hominum homo Christus Jesus? qui occidit in nobis omnem iniquitatem, ut meliorem inveniamus resurrectionem, sicut ipse ait: *Ego occidam, & ego vivere faciam.* Et de eo per Prophetam scriptum est: *Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos.* Clamat adhuc in solitudine caput nostrum vel membrum ejus, cum eos vocat, qui nondum agnovissent veritatem. Clamat in domicilio, dum eos ad pœnitentiam qui ceciderunt invitat. Clamat in tecto, cum admonet ut foras mittamus timorem. Unde in Evangelio discipulis ait: *Quæ in aure audistis, predicare super terram.*

IX. *Tota die exprobrabant mihi inimici mei: & qui laudabant me, adversum me jurabant.*

Luc. 19. b Quid iniquius? Venerat Filius hominis querere & salvum facere quod perierat. Venerat inquam, ut auferret gemitum dolentium, ut reconciliaret nos Deo: sed Judæi, quos iniquitatis suæ caligo cæcaverat, pro bonis mala retribuentes, illum quasi hostem oderant, eique maledictionis convicia exprobrantes inferebant, cum dicerent: *Demonium habes, & cetera insanie deliramenta quæ Evangeliorum liber continet.* Qui etsi ei aliquando extrinsecus blandirentur, intrinsecus sequebantur, sicut hi qui eum capere in sermone volentes dicebant: *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo.* Magistrum eum vocabant, qui venerant non discendi intentione, sed nocendi cupiditate. Nam quòd ita se res habeat, Veritas manifestat, cum tentatores eos & hypocritas vocat. Quasi ergo adversum eum juraverant, qui ex consilio contra eum mendacia confingebant. Toto etiam vitæ hujus tempore veritatis inimici Ecclesiæ Dei exprobrant, cum eam hæretica pravitate, aut morum dissimilitudine impugnant. Plerique autem in causa Dei subdole & fallaciter intendentes, & esse in corpore Christi stimulant, & pacem Ecclesiæ Dei occulta machinatione perturbant. De quibus profectò hic dicitur: *[Qui laudabant me, adversum me jurabant.] Hi sunt qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Qui in verbis quidem socialem videntur habere mansuetudinem, in corde verò hostilem gestant furorem. Talis erat ille Simon magus ab Apostolis baptizatus, sed postea ab Apostolorum principe propter nefande venalitates ambitionem reprobatus. Unde & dictum est ei: *Non est tibi pars in sermone isto.* Dum enim Spiritus sancti gratiam pretio comparare voluit, à doctrina Christi miser se alienavit. Ipse namque præceperat, dicens: *Gratis accepistis, gratis date.* Hæc est inquam heresis, quæ ipsa nascentis Ecclesiæ rudimenta tentavit, & ante alias hæreses prima apparuit. Cujus erroris vasa licet ex tunc damnata fuerit, postea tamen in Ecclesia germine pestifero pullulavit. Nostris verò maximè temporibus malitia suæ virus exercuit: & totius Ecclesiæ pacem schismatica infestatione turbavit. Concitavit enim adversus Ecclesiam Dei non solum innumerabilem populi multitudinem, verum etiam regiam, si fas est dicere, potestatem. Nulla enim ratio finit, ut inter Reges habeatur, qui destruit potius quàm regat imperium; & quotcumque habere potest perversitatis suæ so-

S. Greg. Tom. III.

A cios, eos à consortio Christi efficit alienos. Qui turpissimi lucri cupiditate illectus, sponsam Christi captivam cupit abducere, & passionis Dominicæ sacramentum ausu temerario contendit evacuare. Ecclesiam quippe, quam sui sanguinis pretio redemptam Salvator noster voluit esse liberam, hanc ille, potestatis regis jura transcendens, facere conatur ancillam. Quantò melius foret sibi, dominam suam esse agnoscere, eique religiosorum Principum exemplo, devotionis obsequium exhibere; nec contra Deum factum extendere dominationis, à quo suæ dominium accepit potestatis. Ipse est enim qui ait: *Per me reges regnant.* Sed immensæ cæcatus cupiditatis caligine, & divino ut pater, ingratus beneficio, & contra Deum fastuosus, terminos quos posuerunt patres nostri, contempto divino timore transgreditur, & contra catholicam veritatem suæ furoris tyrannidis effertur. Intantum autem suæ temeritatem extendit vasa, ut caput omnium Ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi vindicet, & in domina gentium terrenæ jus potestatis usurpet. Quod omnino ille fieri prohibuit, qui hanc beato Petro Apostolo specialiter commisit, dicens: *Tibi dabo Ecclesiam meam.* Obstruatur ergo os loquentium iniqua, & omnis hæreticorum acies obmutescat: quia nullas vires habet mendacium, quod ipsius voce veritatis invenitur destructum. Sequitur:

Quia cinerem tanquam panem manducabam: & poculum meum cum fletu miscabam:

Ex hoc maximè Scribæ & Pharisei Redemptorem nostrum criminabantur, quia publicanos & peccatores non solum non respuebat, sed etiam cum illis in cibo & potu communicabat. Unde quidam eorum indignè ferentes dicebant: *Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit magister vester?* Sed ille qui non justos, sed peccatores vocare venerat, quid dicebat? *Non est opus sanis medicus, sed male habentibus.* O immensam Dei clementiam! O inestimabilem gratiæ charitatem! Illos volebat curare, qui salutem nolebant habere, qui adversus salutem suam armati, & phreneticorum more medicum inculcantes, volebant potius ex infirmitate mortem incurrere, quàm vitam ex salute invenire. Sed cineres Redemptor noster manducabat, quando in corpus suum eos trajiciebat. Cineres namque erant; quia dum principem tenebrarum magis quàm auctorem sequerentur luminis, in eorum cordibus quasi extinctus fuerat divini proflus ignis amoris. Cineres inquam erant, videlicet nullo apti usus, & sine charitatis glutino omnino dissoluti. Quis non has miretur misericordiæ Dei divitias? Quis jam de remissione peccatorum desperet? Quis non credet se si convertatur, veniam consequi, cum audiat etiam incredulos tanta benignitate admitti? Unde ait Apostolus: *Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij ejus, multò magis reconciliati salvum erimus ab ira per ipsam.* Quia ergo Redemptor noster in mundum veniens, vasa iræ fecit vasa misericordiæ, & omnibus ad se venientibus pietatis suæ signum aperuit, rectè nunc dicit: *[Quia cinerem tanquam panem manducabam, & poculum meum cum fletu miscabam.]* Quæ autem esuries ejus, vel sitis fuerit, ipse evidenter ostendit, cum ait: *Meus cibus est ut faciam voluntatem Patris mei, qui misit me.* Et iterum: *Me oportet operari opera Patris mei, qui me misit, donec dies est: venit nox quando nemo operari potest.* Quæ sunt hæc Patris opera, quæ in die dicit & non in nocte operanda, nisi salutifera agri intellectualis cultura? Ipse est enim homo qui seminavit bonum semen in agro suo: ad cujus culturam postea operarios destinabat, cum diceret:

D d

Luc. 8. b *Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* Quis sit ergo iste ager, ipse ostendit, cum agrum mundum, & semen dixit esse verbum Dei. Seminavit ergo ut meteret, messuit ut manducaret. Hujus agri fructum quotidie colligit, & quasi eo pascitur, cum electorum profectibus delectatur. Unde sponfus in Canticis canticorum dicit: *Comedi favum cum melle meo.* Habet iste homo & vineam, sanctam videlicet Ecclesiam, ad quam excolendam primo mane operarios misit, & postea singulis quibusque temporibus mittere non cessavit. Patet ergo quia sicut agrum excoluit ut comedit, ita vineam plantavit ut bibat. Bona vinea, que uvarum decorata coloribus, & dilectionis ac perseverantia palmitibus propagata, Regi omnium suavem in fructibus suis haustum præbet. Bona inquam vinea, que potest dicere: *Vinea fui pacifico, in ea que habet populos.* Quæ est illa que habet populos, nisi sancta Ecclesia per totam orbem diffusa? Illa namque habet populos, quia ex omni parte terrarum recte credentes continet. In hac ergo solummodo electus quisque vinea efficitur; quia nullum aliquando fructum ferre poterit, qui ab unitate Ecclesiæ discedit. Eo enim Deo poculum subtrahit, quod hæreticorum ineptæ garrulitati consentit. Quid enim sitit Deus, nisi fidem nostram? Unde & à muliere Samaritana quæsit bibere, de cujus cum non legimus aqua bibisse: sed spiritalem potum ei mulier obrulit, cum mundi cum salvatorem agnovit. In cruce quoque positus sitiebat, & pœnitentiam peccantium, & fidem exoptabat perfidorum. Sed vinea Domini sabaoth in patribus à Deo plantata, & doctrinæ aratro & verbi ligonibus per manus Prophetarum excolta, novissime in amaritudinem versa, dum ei vinum laticia fere debuit, feralis invidiæ acetum porrexit. Plerumque etenim bonum vinum corrumpitur, & in acetum mutatur. Quia ergo ille populus & in patribus sanctus, & in filiis nequam extitit; quasi primò vinum, postmodum verò acetum fuit. Fuerunt tamen aliqui etiam inter illos, qui hunc omnium salvatorem crediderunt: fuerunt & qui de peccatorum profundo ad misericordiarum se patrem levaverunt. Quis enim pluribus aut majoribus criminibus umquam obligatus extitit, quam mulier illa peccatrix, de qua septem, ut ait Evangelista, demonia ejecit? Nam & Zachæus publicanis & raptoribus publicanus ipse & raptor præfuit, & tamen ad ipsius hospitium Dei Filius divertit. Sed & Simon indignè tulit de admisione mulieris: & turbamur muravit de hospio peccatoris. Poculum namque suum cum fletu miscuerat, & ideo sibi inimicorum protervitas exprobrabat. Quod quotidie in Ecclesia fieri cernimus, cum peccatores pro peccatis suis plangentes, Christum indui, & ad ipsius intrare unitatem videmus. Vel certè poculum Deo cum fletu miscere, est alios ab exterioribus introrsus trahere, alios ab interioribus exterius jactare. Scimus enim, quia potus ab exterioribus interius trahitur, fletus ab interiori exterius derivatur. Quia ergo conditor noster occultæ nostræ examinat, & non solum opera, verum etiam intentiones radicatus pensat, occulto ejus iudicio fit, ut quosdam qui in oculis hominum iusti esse videntur, reprobet; quosdam criminibus reos per pœnitentiam correctos salvet. Et cum juxta Apostoli sententiam, neque volentis, neque currentis, sed miserentis sit Dei, alios qui corrueant, misericorditer erigit; alios qui stare videbantur, cadere iuste permittit. Ex peccato namque primi parentis accepimus, ut neq; in ipsa iustitia stabiles esse possimus, sed aut contra Deum, nobis bonum quod facimus imputando, erigimur, aut contra proximos in superbiam levamur, unde & subditur:

XI. *A facie iræ & indignationis tuæ, quia ele-*

vans allisisti me.

Quia enim iustæ damnationis sententiam primus homo peccando pertulit, quam postmodum nepotum successio consequenter incurrit; ideo Christus Jesus venit in mundum peccatores salvos facere, & ab ea qua tenebantur damnatione liberare. Ecclesia verò quæ corpus ejus est, cui claves regni calorum tribuit, & ligandi atque solvendi potestatem dedit, ideo peccatores quotidie suscipit, quia illam iræ Dei sententiam agnoscat. Quia enim per faciem personam agnoscimus hominis, rectè per faciem iræ, damnationis intelligimus cognitionem. Nam quòd iram indignationis agnoscat, manifestè ostendit eum subjungit: *[Quia elevans allisisti me.]* Creatis ceteris animalibus, homo præ cunctis elevatus fuit: quia & libertate extitit arbitrii præditus, & rationis lumine illustratus. Cui etiam datum est ut non sicut cetera animantia terram semper aspiceret, sed ut ipso situ corporis cælos erectus videret: ut ex hoc quoque aperitè cognosceret, quia & intentionem ad summa dirigere, & mentem deberet ad Deum levare. Nam & terror ejus & tremor omnibus animalibus incubuit, quia divina voce eis pralatus fuit. Mortem quoque nequaquam incurreret, si divinis præceptis obediens nunquam peccaret. Sed conditoris sui mandata transgrediens, tantò gravius corruit, quantò antequam caderet, altius stetit. Cadens igitur allisus est; quia peccare non metuens, & pro salute infirmitates pertulit, & pro vita mortem suscepit.

C *Dies mei sicut umbra declinaverunt: & ego XII. sicut fanum arui.*

Gravis allisio, per quam lux in tenebras vertitur, & in ariditatem viror mutatur. Diem namque sicut umbram primus homo habuit, quando se à facie conditoris abscondit. Nam inter opaca nemorum latere voluit, ut ex hoc quoque patenter ostenderet quas cecitatis umbras interius pertulisset. Si enim in umbra non esset, Deum esse localem non crederet, nec ab ejus oculis putaret se abscondi, à quo etiam cordis occulta videri. Quæsit igitur umbram corporis, qui prius incurrit umbram mentis. Dies namque ejus inclinata fuerat, & ideo illi lumen sapientiæ interius non fulgebat. Sol etenim dum inclinatur, majores umbras efficit, & calor sui magnitudinem paulatim subtrahit. Unde post meridiem Adam à Deo vocatus esse describitur, ut ab exterioribus agnoscamus quid interius gereretur. In meridie enim lux est purior, aër lymphior, æstus ferventior. Quasi ergo meridies in Adam peccatore inerat, dum lumine divine contemplationis illustratus, amoris summi facibus ardebat. Sed hunc miser meridiem perdidit cum peccavit. Ibi enim amoris refriguit incendium, caligavit claritas, defecit visio. Veniens autem in mundum lux vera Dei Filius hanc nobis claritatem reddidit, cum cordis nostri tenebras præsentia suæ illuminatione fugavit. Unde scriptum est: *Populus qui ambulabat in tenebris, ipse vidit lucem magnam.* Magna lux remissio peccatorum, donum gratiæ, intelligentiæ claritas, contemplationis gaudium, collatio virtutum. Dedit enim nobis, ut ait Apostolus, *pignus spiritus*: gustavimus bonum Dei verbum, virtutisque sæculi superventuri. Hi sunt dies gratiæ, quos nobis contulit excellentia bonitatis Dei. In quibus si noctem nequitiæ contemnimus, ad cælestis regni hereditatem inoffenso itinere ambulamus. Hinc etenim Salvator ait: *Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt.* Sed hi dies in nobis sicut umbra declinant, cum peccatorum nostrorum nebulas propitiationi divinæ opponentes, & mentis patimur caliginem, & divinæ extinguimus charitatis ardorem. Scimus autem quia sole ad occasum vergente, umbræ crescant donec nox veniat, & lu-

men omnino dici deficiat. Sic nimirum cum in reproborum cordibus sol justitie occidere cœperit, cœcitas umbra vehementer excrescit; adeo ut divino non illuminentur lumine, sed mortifera noctis involvantur obscuritate. Sequitur: [*Ego sicut fœnum arvi.*] Nemo est qui nesciat, quòd quantumlibet tenera aut delectabilis herba sit, si apposita falce succiditur, & coloris venustate confestim exiit, & à radicis humore siccat. Sic profectò quicumque per opera pravitate à Deo recessit, necessariò à virtutis intimæ humore arefcit. Hinc etenim Salvator discipulis ait: *Sicut palme non potest ferre fructum à semetipsonis manserit in vite, sic & vos nisi in me manseritis.* Nam etsi florere in hac vita peccatores plerumque videantur; ariditatem tamen suam in fine recognoscunt, dum simul amittunt & ridentis vitæ dulcedinem, & temporalis gloriæ dignitatem. In sapientiæ quippe sue vanitate confisi, dum sperant facile sibi cuncta suppetere, arbitrantur utique se religionis virtute non egere. Et dum de inani sapientiâ se jactant, insipienter vivere nequaquam formidant. Et quia à veræ sapientiæ radice præcisæ sunt, in fulta sua sapientiâ aruerunt. Qui si voluerint in ipsa sapientiæ vitalis radice revivisci, summopere studeant ad fontem vitæ mentis processu properare.

XIII. *Tu autem Domine in æternum permanes, & memoriale tuum in generatione & generationem.*

Spectat hoc ad id quod ait: [*Ego sicut fœnum arvi.*] Quasi dicat: Qui diligens vanitatem, & sequens mendacium in æternitate & stabilitate persistere nolui, temporalis & instabilis factus, mortis ariditatem incurri. Sed tu Domine in æternum permanes. Hæc ergo est unica spes salutis meæ, ut tibi inhaeream: ut sicut per me factus sum aridus, ita per te fiat æternus: & in te vivens mortem effugiam, à quo discedens perdidit vitam. Nos quoque scientes quia primus homo factus est de terra terrenus, secundus de celo caelestis: sicut terreni imaginem portavimus, ita caelestis imaginem portemus, & cum eo unum efficiamur, qui resurgens à mortuis, jam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur. Ipse est enim qui factus est in spiritum vivificantem: cujus si membra fuerimus, quòd caput nostrum præcessit, pariter ascendemus. Cujus ascensus spem ipse nobis contulit, qui ait: *Pater, volo ut ubi ego sum, & ipsi sint mecum.* Quòd si ab ejus separati fuerimus corpore, velut abscissa membra participatione carebimus vite, nec cum eo in caelum ascendemus. Cum eo ergo unum sumus, quia sicut ipse ait: *Nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de celo, filius hominis qui est in celo.* Et notandum quia non dixit, vivis, sed, permanes in æternum. Homo etiam si multo tempore vivat, non tamen uno die permanet: quia ut semper mutetur, ex conditione mortis habet. De quo quidam sapiens perhibet, dicens: *Qui quasi stes egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet.* Deus verò qui solus verè æternus, verè immortalis est, in æternum permanet: quia in eo nihil est transitorium, nihil quod alienum sit à sempiterna ejus divinitate. [*Memoriale tuum in generatione & generationem.*] Quid magis memoriale in Deo, quam misericordia? De illa namque scriptum est: *Miserationes ejus super omnia opera ejus.* Misericordia Domini ab æterno usque in æternum super timentes eum. Licet enim hominem mirabiliter condiderit, mirabilis tamen perditum per Filij sui mortem redemit. Hæc memorialis Dei misericordia in generatione & generationem permanet, quæ omnibus per temporum curricula viventibus usque in finem sæculi parat.

S. Greg. Tom. III.

A *Tu exurgens misereberis Sion, quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus.* XIV.

Si Sion ad litteram accipimus, Judæorum in hoc loco & Gentium vocationem notare valemus. Et videbitur hoc modo quasi præcedentis verbi expositio; ut cum duas generationes nominat, qualiter in generatione & generationem misericordia Dei sit permansura ostendat. Ait ergo: [*Tu exurgens misereberis Sion.*] Per Filium Deus Pater exurrexit; quia qui antea non cognoscebatur, per eum in hominum notitiam venit. Unde & Verbum Patris & splendor dicitur; quia per eum & voluntas Dei agnoscitur, & ipsa divinitatis essentia declaratur. Sion verò, id est, Judaici populi miseris est, quando de eorum progenie nasci voluit, & prius eos ad fidem vocavit. [*Tempus miserendi,*] tempus plenitudinis intellige; quia juxta Apostoli sententiam, *ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum natum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui erant sub lege redimeret.* Quòd verò ait: [*Quia venit tempus;*] tempus nimirum gratiæ vult intelligi, de quo Dominus per Prophetam dicit: *Tempore accepto exaudivi te, & in die salutis adjuro te.* Quod exponens Apostolus, ait: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.*

B *Quoniam placuerunt servis tuis lapides ejus, & terra ejus miserebuntur.* XV.

Per lapides Sion, Apostolos intelligere possumus, qui de Judaico nati populo, Ecclesiam demum ex seipsis edificaverunt. Qui profectò lapides servis Dei placuerunt, cum quales futuri essent, Prophetæ per spiritum viderunt. Nisi enim Prophetis Apostoli placuissent, nequaquam de eis Isaias diceret: *Qui sunt isti qui ut nubes volant, & quasi columbae ad fenestras suas?* Et iterum: *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona?* Qui sunt pacem evangelizantes, nisi Apostoli Christum prædicantes? Ipse est enim pax nostra, ut ait Apostolus, *qui fecit utraque unum.* Unde etiam ipso nato, hominibus pacem redditam Angeli pastoribus nunciaverunt, quam postea Apostoli omnibus gentibus publicè prædicaverunt. Per pedes verò evangelizantium, affectus intelligimus Apostolorum; qui quidem speciosi erant, quando non sua comoda, sed auditorum utilitatem quærebant. Speciosi inquam erant, qui terreni lucri inquinamenta ex ipso operationis suæ incessu non contrahabant. Tunc namque corporeos pedes habere speciosos dicimus, quando nulla cœnosæ viæ labe fœdamur. Quia ergo ex prædicationis officio terrenas divitias Apostoli non quærebant, rectè de eis dicitur, quia pedes eorum speciosi erant. Hinc namque Anna de Deo prophetavit, dicens: *Pedes sanctorum suorum servabit.* Quia ergo quales futuri essent Apostoli, per Spiritum sanctum Prophetæ viderunt, rectè nunc dicitur, quia servis Dei lapides Sion placuerunt. Qui porro lapides terræ miseri sunt; quia pœnitentiam agentes à peccatis absolverunt. Per terram quippe peccatores accipimus. Unde serpenti à Domino dictum est: *Terram comedes omnibus diebus vite tue.* Antiquus enim hostis terram comedit; quia peccatores quosque in ventrem suæ malitiæ abscondit: ilque hominum perditionem desiderans quodam modo reficitur, dum pravis eorum operationibus delectatur. Terræ ergo Sion Apostoli miseri sunt, quando Judæos ab errore conversos à peccatis absolverunt. Ecce constructus est unus paries domus Dei, quæ est Ecclesia, paries inquam ex circumfusione; veniet paries ex præputio, ut duo parietes in unum juncti lapidem angularem, unam construunt civitatem. Videamus ergo quid sequatur.

D d ij

XVI. *Et timebunt Gentes nomen tuum Domine, & omnes Reges terre gloriam tuam.*

Quasi dicat: Non solum misereberis Sion, Judæos vocando, sed etiam Gentium, eas ad fidem convertendo. Quæ quidem non resistunt Evangelio, sed agnita veritate, [timebunt nomen tuum Domine.] Timebunt, inquam, non timore servili, sed casto & filiali. Timuerunt Gentes Deum, quando speretâ idolorum culturâ, & antiquæ contemptis superstitionis erroribus, baptismo sunt mundatæ pœnitentiæ, & Christianæ susceperunt instituta doctrinæ. In quibus verbis notandum, quia non ait: Sion timebit nomen tuum Domine; sed, *Gentes timebunt nomen tuum*: quia etsi missus sit Christus ad oves quæ perierunt domus Israël, tamen illis verbum Dei repellentibus, & indignos se æternæ vitæ iudicantibus, conversi sunt ad Gentes Apostoli, quæ nomen Christi cum gaudio susceperunt. Hinc namque Apostolus ait: *Disco Christum Iesum ministrum fuisse circumcissionis, propter veritatem Dei ad confirmandas traditiones patrum. Gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in Gentibus, & nomini tuo cantabo.* Hinc rursus ait: *Quod quarebat Israël, non est consecutus, electio autem consecuta est.* [Et omnes Reges terre gloriam tuam.] Infirma mundi elegit Deus, ut confunderet fortia. Ignobiles vocavit, ut nobiles vinceret: piscatores elegit, ut Reges subjugaret. Ecce impletum est quod de Christo prædictum est: *Omnes Reges terre timebunt gloriam tuam.* Omne enim culmen sæculi ad reverentiam Christi flectitur: omnis dignitas humanæ conditionis ad obsequium Christi inclinatur, sicut ait Apostolus: *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod est super omne nomen: ut in nomine Iesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, & infernorum.* Gloria Christi, resurrectio est, per quam à diabolo regnum abstulit, & mortis destruxit imperium. Qui enim in morte visus est infirmus, in resurrectione apparuit gloriosus. Unde dicit Apostolus: *Et si mortuus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute.*

XVII. *Quia edificavit Dominus Sion, et videbitur in gloria sua.*

Causa est quare Gentes & Judæi ad fidem vocentur. Ex utroque enim populo edificata est Sion spiritalis, quæ in celsitudine virtutum posita, terrena deserit, caelestibus intendit, futura prævidet, hostium incurfus non timet. Hujus fundamenta in montibus sanctis sunt, quia sicut ait Apostolus: *Iam non sumus hospites & advena, sed cives sanctorum & domestici Dei, super edificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum.* In hac civitate Deus homini conjungitur, sicut scriptum est: *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis.* Synagogam enim reprobavit, Ecclesiam elegit. Ideoque scriptum est: *Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob.* Illa nempe Deus tabernacula deseruit, Sion verò, id est Ecclesiam, præsentia suæ habitationis illustravit. Unde & illic nequaquam conspicitur, hic autem ab his qui mundo sunt corde, mentis intuitu videtur; nam subditur: [Et videbitur in gloria sua.] In gloria sua Christus videtur in Ecclesia, qui in infirmitate visus est in synagoga. In qua infirmitate nequaquam à morte videbitur, qui immortalis & impassibilis factus, cum Patre Deus in illa jam caelesti sede gloriatur. Unde dicit Apostolus: *Etsi novimus Christum secundum carnem, sed jam non novimus.* Possumus quoque per id quod superius dictum est: [Tu exurgens misere-

beris Sion,] remissionem peccatorum quæ in Ecclesia datur, intelligere, & multiformis dona gratiarum quæ quotidianis divinitus incrementis consequuntur. Quæ in illis Deus multiplicat, quibus Sion placet lapides, id est, qui & Apostolorum doctrinam recipiunt, & eorum pro posse exempla imitantur. Sed jam ad sequentia revertamur.

Respexit in orationem humilium, et non sprevit preces eorum. XVIII.

In humilium Deus orationem respexit, quando ad humanam naturam reformandam Filium in mundum misit. Hoc enim justorum requirebat oratio, hoc Prophetarum expectabat desiderium, ut ille in mundum veniret, qui à diabolica servitute hominem redimeret, vitæ aditum, quem culpa obstruxerat, gratui ætatis suæ munere refereret. Hinc namque Isaias ait: *Clamabunt ad Dominum à facie tribulantis, & mittet eis salvatorem & propugnatores, qui liberet eos.* Ex quibus verbis liquè colligitur, quia in eorum respexit orationem, quibus in tribulatione clamantibus non solum salvatorem contulit, sed etiam propugnatores misit. Idem verò qui fuit salvator, fuit & propugnator. Salvator namque Dei Filius est, de quo scriptum est per Prophetam: *Deus ipse venit, & salvabit nos.* Unde etiam Iesus priusquam in utero conciperetur, vocatus est ab Angelo. Nam quod propugnator sit, ipse ostendit cum per Prophetam ait: *Ego qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad salvandum.* Ex hoc preces non sprevit; quia eis quod deprecabantur indulgit. Si enim preces eorum sprevisset, nequaquam ad eos liberandos Filium misisset. Hinc namque Moyses ad Dominum ait: *Obsecro Domine mitte quem missurus es.* Hinc Propheta alius exclamavit, dicens: *Vinam dirumperes calos, & descenderes.* Hinc etiam David dixit: *Deus iudicium tuum Regi da.* Iudicium suum Regi Deus Pater dedit, quando Dei Filius carnis humanæ substantiam assumpsit. Hinc namque ad Filium ipse Pater ait: *Postula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terra: reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos.* Pater ergo quia iudicium suum illi dedit, & bonorum regnum, & inconvertibilem adit comminationem. Vas enim figuli postquam semel confringitur, nullo modo postmodum reparatur. Quid ergo per confractionem vasorum figuli, nisi extrema damnatio designatur? Ibi enim per iudicij severitatem quicumque confringitur, nequaquam ulterius per pœnitentiæ remedium reparabitur. Quod profecto iudicium per Dei & hominum mediatorem fiet, quia scriptum est: *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio.* In humilium nihilominus orationem Deus respexit, cum pro se vel aliis exorantes fideles exaudit.

Scribantur hæc in generatione altera, & populus qui creabitur, laudabit Dominum. XIX.

Sicut ex duobus populis primitiva est constructa Ecclesia; ita gemina est generatio in fidei unitate collecta, carnalis scilicet, & spiritalis. Sive ergo Sion, & ea quæ sunt supradicta, ad litteram intelligamus, sive per intellectum mysticum ad Ecclesiam cuncta referantur, conveniunt superioribus sequentia, & prælibatis exponenda concordant. Dicitur enim: [Tu exurgens Domine misereberis Sion.] Et iterum: [Quia edificavit Dominus Sion.] Nunc verò ait: [Scribantur hæc in generatione altera.] Quod enim Judæis fuit promissum, hoc in Gentibus videtur impletum. Si verò juxta spiritalem intelligentiam per Sion Ecclesiam accipimus; per generationem alteram,

spiritem intelligimus, in qua nimirum divina scripta sunt promissiones: quia quicquid de remissione peccatorum, quicquid de aeternitate felicitatis Scriptura sacra asserit, hoc in cordibus suis per amorem spiritus spiritualis generatio inscribit. Cui & dicitur:

Deut. 6. Audi Israel precepta Domini, & ea in corde quasi in libro scribe. De hac preceptorum Dei inscriptione

Hier. 31. per Prophetam Dominus dicit: Hoc est testamentum quod testabor eis: dabo leges meas in cordibus eorum, & in sensibus eorum scribam eas. Bonus pater, qui filiis non terrenae hereditatis jura, non luto aut lateribus constructas domos, non auri argenteve praescribit acervos, quae livoris plerumque & invidiae seminarium sunt, & superbia ac luxus existunt fomenta; sed charitatis & dilectionis gratiam, justitiae & pietatis proponit edicta, & veritatis legem non in lapide, vel membrana, vel ligno, vel cera, sed in tabulis cordis prescribit; ut aeternae filij promissionis vanis nunquam cogitationibus occupentur, sed semper omnipotentis patris testamentum quasi praeculis habentes, quid timere, quid sperare debeant cogitent, & in exequendis mandatis caelestibus, votis omnibus elaborent. De his quippe

Ps. 23. ait Propheta in Psalmo: Hoc est generatio querentium Dominum, querentium faciem Dei Jacob. Quid nobilior generatione divina? Quid sublimius caelesti? Quid castius conceptione spiritali? Voluit immaculatus Dominus ut homo sine macula nasceretur peccati, & absque vitio carnalis delectationis humanae sobolis propagaretur successio. Et ideo talem fecit Adam, ut absque peccato filios ederet, si in conditoris obedientia perstiteret. Posset namque fieri ut sicut absque delectatione fructus suos terra germinat, ita sine peccato filium mulier pareret: & sicut ipse à Deo Adam purè conditus fuerat, ita homo hominem purè procrearet. Quod homini cur esse incredibile videatur, cum apibus etiam hoc ipsum conferatur? Sed quia Dominus suo obedire humana anima tenuit, animae imperio carpo obtemperare contempsit. Nam & rebellis ei semper postmodum extitit, & adversus eam cuius ancilla fuerat, se in superbia erexit. Plerumque autem ulque adeo erigitur, ut ipsa dominae suae versa dominetur, unde fit, ut in filiorum procreatione per delectationem in peccatum incidat, & bonum opus malè operando, delinquat. Sed Dei hominumque mediator sicut nobis quam perdidimus vitam contulit, ita etiam hanc in nobis generationem reparavit. Unde & de virgine, & sine peccato nasci voluit: ut ex hoc patenter ostenderet, quia hoc etiam nobis inter innumera beneficiorum suorum dona conferret. Ideoque ait: *Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce virgo concipiet & pariet filium.* Quam virginis conceptionem nequaquam signum esse diceret, nisi aliquid nobis in ipsa sua nativitate quod credere deberemus signaret. Unde rursum scriptum est: *O radix Jesse, qui stas in signum populorum.* Signum enim fuit populis illa Christi sine virili commixtione nativitas, quod his qui credunt in nomine ejus, daturus erat potestatem filios Dei fieri: his videlicet qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Sicut namque beata Maria Christum peperit virgo, & post partum incorrupta permansit: ita & mater Ecclesia filios Deo sine dolore generat, & virgo semper illibata perseverat. Qui in hoc quoque quod Deum toto corde diligunt, patrem se Deum habere evidenter ostendunt. Filiorum enim est diligere, non timere. Porro in hac dilectione nequaquam torpescunt otio, aut operibus insolescunt, sed & in mandatis caelestibus voluntatem Dei custodiunt, & ex virtutum operatione nullam ab hominibus laudem querunt. Unde & subditur: *[Et populus qui creabitur, laudabit Dominum.]* In operibus nempe suis Deum laudant, qui bonum quod

A faciunt, nequaquam sibi, sed gratiae Dei attribuunt.

Unde & Paulus cum plus omnibus se laborasse dixisset, subjecit atque ait: *Non autem ego, sed gratia Dei mecum.* Sed quae in nobis sunt sanctitatis opera, ita sunt ad proximorum aedificationem exteriorius trahenda, ut in eis non favor aut gratia humana requiratur, sed ipse, à quo haec sunt hominibus collata, Deus laudetur. Hinc namque per semetipsam Veritas Apostolis ait: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.*

Quia prospexit de excelso sancto suo: Dominus de caelo in terram aspexit. XX.

Nec nova post creationem nasceretur, nec Deum perfectè sanctorum vita laudaret, nisi per eum nos divina miseratio respexisset, qui nos in Nicodemo denuo nasci docuit, dum aliter in regnum intrare non posse, nisi ex aqua & spiritu renasceremur, monstravit. Unde dum populum creandum Dominum benedicturum esse Propheta dixisset, causam illico nostrae redemptionis adiecit, velut qui indubitanter sciret, aliter novum non posse creari populum, nisi Dominus & redemptor noster novus homo veniret in mundum. Nec posse quemquam amplius de vera salute ambigere, cum sciret omnipotentem medicum ad infirmos descendisse. Dicitur ergo: *[Quia prospexit de excelso sancto suo.]* Prospicere dicimur, cum à longè intuemur. Quia ergo per Verbi Dei incarnationem non solum Judaea, quae juxta esse videbatur, sed etiam Gentilitas liberanda erat per misericordiam, rectè nunc dicitur: *[Quia prospexit de excelso sancto suo.]* juxta quod scriptum est: *Pacem faciemus illis qui longe, & pacem illis qui prope.* Redemptor noster non immeritò excelsus dicitur; quia divinitatis ejus potentiam nemo mortalium intuetur: denique & sanctus extitit, & Dei per omnia fuit. Hinc namque ipse de se in Evangelio ait: *Quem Deus sanctificavit, & misit in mundum.* Nam quod Dei per omnia fuerit, ipse testatur cum ait: *Non potest Filius à seipso facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem.* Idem autem qui excelsus extitit, ipse etiam caelum fuit: sed excelsus propter sublimitatem, caelum verò propter divinam inhabitationem. *In eo caelestium, sicut testatur Apostolus, habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* Et per Prophetam quoque Dominus ait: *Caelum mihi sedes est.* Quae autem major sedes Dei, quam Christus: Caelum igitur Dei Christus est, de quo Dominus in terram aspexit, ut eum peccantibus quibusque spem per eum veniae tribuit, de caelo in terram aspexit, ut caelum fieret qui terra fuit. Quod aperte ostenditur, cum illico subjungitur:

Vt audiret gemitus compeditorum, ut solveret filios interemptorum. XXI.

Sancti viri non incongruè compediti dicuntur, quia ligati vinculis disciplinae Dei, nequaquam ad ea quae exteriora sunt vagantur, & quasi gressum operis immobiliter figunt, dum à conditoris desiderio nusquam discedunt. De his namque compeditus scriptum est: *Injice pedes tuos in compedes ejus, & in torques illius collum tuum.* Quia profectò ejus à pravitate gressus compescitur, ejus fides sanctarum varietate virtutum adornatur. Collum namque fides est, per quam Deo fidelis quisque conjungitur, & quasi per collum capiti suo Christo Ecclesia, quae ejus est corpus, unitur. Unde in laudem sponsae in Canticis canticorum dicitur: *Collum tuum sicut monilia.* Quia enim, sicut Jacobus ait, *Fides sine operibus mortua est;* quasi collum sponsae monilibus circumdatur, dum fides sanctae animae operibus decoratur. Gemunt continuè compediti; quia dum exilij

fui tenebras electi considerant, ad claritatem visionis Dei indefinenter suspirant. Sed eorum gemitus nequaquam Deus audiret, nisi mediatorem nobis Filium suum dedisset. Unde dicit Apostolus: *Per quem accessum habemus ad Patrem, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* Constat ergo quia nullius audiret gemitum Deus, nisi ille venisset, per quem ad Patrem habemus accessum. [*Vt solveret filios interemptorum.*] Filij interemptorum sunt imitatores Martyrum, eorum scilicet, qui vel pro testamento Dei sua corpora tradiderunt, & in sanguine Agni laverunt stolas suas: vel qui membra sua super terram mortificantes, carnem suam cum vitii & concupiscentiis crucifixerunt. Possumus quoque per compeditos, eos accipere, qui mortalitatis & passibilitatis vinculis se astrictos intelligunt, & miseris humanæ necessitatis afflicti indefinenter gemunt.

XXII. *Vt annuncient in Sion nomen Domini, & laudem ejus in Hierusalem.*

Soluti à peccatorum vinculis, eò magis in Ecclesia nomen Dei annunciant, quò eis dimissum est de peccatorum excessibus quod timebant. Quid verò aliud est nomen Domini annunciare, nisi Dei misericordiam in Ecclesia prædicare? Dominorum enim est misereri. Hinc namque de Christo dicitur: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Scimus enim quia mediator Dei & hominum homo Christus Jesus iudex est humani generis; juxta quod scriptum est: *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio.* Qui si in primo adventu venisset in nomine iudicis, nemo profectò foret, qui penam æternæ evaderet damnationis. *Omnes enim, ut ait Apostolus, peccaverunt, & egent gloria Dei.* Venit ergo in nomine Domini, qui venit ut peccata dimitteret, non ut peccatores damnaret. Venit, inquam, in nomine Domini primò, qui in nomine iudicis in adventu veniet secundò. In Sion ergo nomen Domini annunciant, qui Dei misericordiam populis prædicant. Sequitur: [*Et laudem ejus in Hierusalem.*] Unam Ecclesiam propter diversas causas diversis appellat nominibus: Sion eam nominans, sicut quæ ad alta sustollitur: Hierusalem verò, quæ quasi jam mortificatis hostibus, veram in se pacem intuetur. Notandum verò quia nomen Domini prius annunciant, postea verò posuit esse laudandum. Agnitionem enim nominis, laus sequitur confessionis. Quo modo enim credent ei quem non audierunt? Quæ autem major laus Dei, quàm quòd mundus in unitate fidei collectus, non solum opera ejus annunciat, sed etiam vita eum & operibus laudat? Unde & subditur:

XXIII. *In conveniendo populos in unum, & Reges ut serviant Domino.*

XXIV. *Respondit ei in via virtutis sue, Paucitatem dierum meorum nuncia mihi.*

In unum convenerunt populi in Ecclesia per totum orbem diffusa, quæ Christum credit esse filium Dei. De hac unitate dicit Apostolus: *Unus Deus, una fides, unum baptisma.* Extra hanc nemo laudat Deum, nemo annunciat. Hanc designabat ille unus qui post motionem aquæ in piscinam descendens sanabatur. Nemo namque est qui veræ possit invenire salutis remedium, nisi ad unitatem fidei veniat, & per sanctificationem vitæ Christum induens, unum cum eo fiat. Hinc namque per semetipsam Joan. 17. Veritas ait: *Hac est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum.* Per reges, eos intelligas qui animorum suorum motus secundum Dei voluntatem dirigunt, eisque regum more dominantur, dum in rationis eminentia

quasi in regali solio præsidentes, repugnantia quæque servituti subjiciunt, & pacatis omnibus, æquitate leges & innocentie jura in seipsis disponunt: sive etiam eos, qui populis præfecti, in rerum culmine stare videntur, dum divitiis affluunt, honoribus cumulantur, terreni præminent dominatione imperij, & gloriæ mundanæ potentie extolluntur, non absurdum videbitur, cum & illi in ipsa cordium suorum directione Domino serviant, & isti religionis Christianæ documenta tenentes, orthodoxæ fidei jugo mentis colla supponant. In hoc igitur populorum & regum conventu quilibet fidelis respondit Deo in via veritatis positus, videlicet in Christo, qui viam se nobis proposuit dicens: *Ego sum via, veritas, & vita.* Responso autem hæc non voce aestimatur, sed opere. Non enim respondent Domino, qui vocati perversè vivunt, qui post illud divinum semen in terra rationabili susceptum, spinas perversitatis, aut tribulos producant nequitia; sed qui in omni bono se aptantes, & de sua vocatione gratias Deo referunt, & fructum Deo centesimum, vel sexagesimum, aut etiam trigesimalum in cordis innocentia ferunt. Notandum verò quòd dicit: [*In via virtutis.*] Virtus namque Christi, est gloria resurrectionis ejus. Licet enim opera fecerit quæ nemo alius fecit, & miraculorum signa divinitatis ejus fidem adstruant, credendi tamen in eum nulla potentior aut concedentior via extitit, quàm quòd mortuus & sepultus tertio die resurrexit. In via ergo virtutis Dei respondet Ecclesia, cum de gloria resurrectionis Christi nihil asserens ambiguum, nihil sentiens obscurum, studet in membris suis Christum per baptismum & penitentiam commori, & per novitatem vitæ Christum induens eidem convivificari. Cum enim nihil in se lucidum, nihil vitale conspiciat, à solo Deo se putat posse acquirere & luculentarum virtutum plenitudinem, & desideratam vitæ indeficientem æternitatem. Quæ etiam non nisi per gratiam Dei potest advertere quot sit obnoxia defectibus, quot infirmitatibus subdita, quot miseris vallata. Ideoque dicit: [*Paucitatem dierum meorum nuncia mihi.*] Quasi dicat: *Qui ex meis viribus hoc consequi non valeo, ut quàm pauci sint dies mei intelligam, fac ut per gratiam tuam inspirationis & virtutum defectum, & hujus vitæ brevitatem agnoscam; quatenus vitæ hujus velocem considerans transitum, nullum in corde sentiam de amore illius affectum.*

Ne revoces me in dimidio dierum meorum, in generatione & generationem anni tui. XXV.

Per dimidium dierum, imperfectionem vitæ accipimus, in qua se fidelis quisque non revocari de mundi hujus exorat exilio; ne si in die exitus sui transitorie adhuc vitæ amore occupatus fuerit, ad illam æternitatis vitam transire minus possit. In hac vita dimidium tantum dierum accipimus; quia etsi nos assidue Solis hujus materialis splendor illuminet, sequitur tamen nox, quæ assidue illuminatos obscuret. Roger ergo unusquisque, ut dum in vitæ hujus cursu mentis amore defiguit, antequam de adipiscendis æternis fatagat, à Deo non revocetur. Sancti viri etsi sunt mortali carne circumdati, nequaquam sunt in dimidio dierum; quia perfecti desiderij amore à terrenis suspensi, illa beatæ vitæ æternitate jam in spe perfruuntur. Hinc namque Paulus dicit: *Spe salvi facti sumus.* Hinc rursus ait: *Nostra conversatio in calis est.* Sic namque inoffenso cursu ad æternitatis statum pervenimus: sic ante hujus vitæ terminum, in æternitatis desiderio mentem fixerunt. Quod quidem evidenter ostenditur, cum protinus subditur: [*In generatione & generationem anni tui.*] Nota quòd vitam suam dierum paucorum appellatione significat, æternam verò,

annorum in generatione & generatione permanen-
tium: ut per hoc quoque prudens lector intelligat &
infinitam illius futuræ felicitatis longitudinem, &
labentem temporalis gloriæ brevitatem. Quis enim
nesciat annos diebus multo longiores? Quia verò
etiam in annis finis potest intelligi, in generatione &
generatione eos permanuros dicit. Sapientia dicit:

*Ecclef. Generatio vadit, & generatio venit, terra autem in
æternum stat.* Hæc est namque instabilis vitæ istius
permutatio, ut decedentibus aliis alij succedant,
quibus postmodum simili modo deficientibus, alij
non aequali conditione orientur. Ex quibus tamen
omnibus, quæ in sæculo fuerunt vel futuræ sunt ge-
nerationibus, viva illa & divina generatio perficitur,
quæ in æternum claritatis Dei consortio per-
fruetur. In hac itaque nos, id est, æternitatem Dei
permanuram dicit Propheta: tunc videlicet, cum
generatio quæ præcedit & quæ sequitur, una facta
fuerit, novissima utpote morte destructa, quæ ante-
quam in victoria aborbeat, nihil stabile, nihil soli-
dum, nihil dimittit illa sum. Quæ tamen intelligi
& aliter possunt, ut ad superiora hoc modo referantur.

1. Cor. 15. a Dicitur namque est superius: [*Populus qui crea-
bitur, laudabit Dominum.*] Quo modo ergo laudet,
ostendit cum ait: [*Respondit ei in via virtutis sue,
& laudem ejus annuntiabunt in Hierusalem.*] Hie-
rusalem verò non quæ servit cum filiis, (illa enim
vocata nequaquam in laude respondet) sed illa cui
dictum est: *Latare sterilis que non parit, erumpet &*

Galat. 4. a *clama que non parituris;* vocata respondet Domino
posita in via virtutis suæ. Via virtutis Christi, est

1. Sai. 5. a imitatio constantiæ ejus. In hac via populus crea-
tus, vel Hierusalem intelligibilis respondet Domino:
quia sicut pro nobis Christus animam posuit, ita
constantiam Christi sequens, pro fratribus animam
ponere in filiis suis non recusat. Quid verò res-
ponderit, ostendit cum ait: [*Paucitatem dierum
meorum nuncia mihi.*] Rogat innovatus populus, vel
fecunda filiorum spiritualium mater, ut brevè sibi vi-
deatur hujus tempus tribulationis, comparatione
æternæ felicitatis: ne dum nimis extendi quas pati-
tur persecutiones autumat, pro dilatione præmio-
rum quasi tædio victa, quam imitari proposuit Chri-
sti constantiam amittat. Tunc nobis Deus quid se-
qui debeamus annunciat, cum voluntatis suæ arca-
na nobis inspirat. Numquid non paucitatem dierum
suorum ille Deus annuntiaverat qui dicebat:

Rom. 8. d *Existimo quod non sunt condigna passiones hujus tem-
poris ad futuram gloriam, que revelabitur in nobis?*
Noverat enim quia temporalium pressura passionum
veloci sine concluditur, gloriæ verò cælestis felici-
tas nullo termino angustatur. Possimus per pauci-
tatem dierum, etiam aliud intelligere. Fuerunt nam-
que hæretici qui dicerent Ecclesiam non esse genera-
lem, sed in tempore Donati & ante finem sæculi
consummandam: non attendentes quòd ei Dominus

Mat. 28. d in Apostolis promissit, dicens: *Ecco ego vobiscum sum
omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Cõ-
Prov. 3. c tra eos nunc dicitur: [*Paucitatem dierum meorum
nuncia mihi.*] Constat, quia per multiplicatam
dierum, perennis vita accipitur: per paucitatem
verò, cursus istius sæculi designatur. Scriptum quip-
pe est: *Longitudo dierum in dextera ejus.* Quid enim
per dexteram, nisi perpetua vita designatur? Quia
ergo sanctorum requies nullo clauditur termino, re-
dè in dextera Dei dierum dicitur esse longitudo.

Nam quod hîc dicitur: [*Paucitatem dierum meorum
nuncia mihi,*] tale est ac si dicat Ecclesia: Sunt qui
insipientiæ suæ caligine & perfidiæ detestabilis indu-
ti erroribus asserant me in brevi finiendam, & usque
in finem sæculi inhabitatorem non habituram: sed
tu, de cujus non diffido promissionibus, nuncia
paucitatem dierum meorum mihi. Futura dierum
paucitas, inquam, data est Ecclesiæ, quia toto istius
vitæ tempore debet fides Christiana in mundo vige-

re. [Ne revoces me in dimidio dierum meorum.] Per
dimidium dierum, imperfectionem accipe tempo-
rum transeuntium, in qua quasi Deus revocari per-
mitteret, si huic sententiæ hæreticorum faveret. Hoc
autem ideo postulat, ne ab illis annis qui sunt in ge-
neratione & generatione, alicujus eam erroris per-
versitas abducat.

*Initio tu Domine terram fundasti, & opera XXVI.
manuum tuarum sunt celi.*

Initium Dei Filius est, de quo scriptum est: Ipse
est initium omnis creaturæ. Quod etiam ipse evi-
denter ostendit, cum se principium nominavit. De-
nique & in Apocalypsi ad Joannem idem ipse ait:
Ego sum a & o, primus & novissimus, initium & finis.
In hoc initio fundata est terra, quia in ipso fundata
est Ecclesia. Hinc namque Apostolus dicit: *Funda-
mentum aliud nemo potest ponere præter id, quod po-
situm est, quod est Christus Iesus.* Hinc ipse Dei &
hominum mediator, ad Apostolorum principem
ait: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo
Ecclesiam meam.* Ipse est enim petra, à qua Petrus
nomen accepit, & super quam se ædificaturum Ec-
clesiam dixit. Terra autem dicta est Ecclesia, tum
quia in messe fidelium populorum spiritali fecundi-
tate exuberat, tum quia in soliditate Fidei perpetua
firmitate immobiliter perseverat. Unde per Salo-
monem dicitur: *Terra in æternum stat.* Terra quip-
pe in æternum stare dicitur, quia sancta Ecclesia in
hoc sæculo à catholica Fide nequaquam deficiet, &
in futuro cum Deo æterna stabilitate permanebit.

Nam quòd in hac vita nullis adversitatibus frangen-
da sit, nullis persecutionibus superanda, ipse super
quem ædificata est, evidenter ostendit cum ait: *Porte
inferi non prævalent adversus eam.* Portæ inferi
hæreses sunt, quæ dum multos in fide infirmos fu-
cata verborum calliditate decipiunt, quasi inferno-
rum eis aditum pandunt. Sunt etiam portæ inferi
quædam potestates hujus mundi. Quid enim Nero,
quid Diocletianus, quid denique iste, qui hoc tem-
pore Ecclesiam persequitur, numquid non omnes
portæ inferi? Quis cogitare sufficiat quanti promif-
sionibus eorum devorati sunt? Quanti eorum metu
perterriti? Quanti afflictionibus eorum superati?
Quos omnes perpetuæ mortis profundum absor-
bit, & ad cruciatum damnationis æternæ infernus
admit. Sed Ecclesia in illius, de qua dictum est,
petræ soliditate fundata, minarum ventis concuti-
tur, nec persecutionum fluminibus movetur, nec
corporalium pœnarum incommodis titubat, nec
mortis ipsius timore vacillat. Illi verò qui inferni
aditum sequacibus suis utpote portas aperiunt, eam
impugnare & persequi modis omnibus non desi-
stunt. In quo quid aliud faciunt, nisi quòd veritatis
verba evacuare contendunt? Non prævalent ad-
versus eam portæ inferi, dicit Dominus, & tamen
ut ei prævaleant, conantur. Sed fidelis Dominus in
omnibus viis suis, & sanctus in operibus suis. *Initio
enim terram fundavit, & opera manuum ejus sunt
celi.* Quid per cælos, nisi prædicatores sanctos ac-
cipimus? Qui terram istam, de qua dictum est, ver-
borum imbribus prædicantes inebriant, subjectis
fidelium populis perpetuæ damnationis exitium
comminantes intonant, ad astruendam verborum
fidem miracula facientes coruscant. Nam quòd præ-
dicantis verba pluvie sint, testatur Dominus, cum
per Prophetam dicit: *Quo modo descendit imber &
nix de celo, & illuc non revertitur, sed inebriat ter-
ram & infundit eam, & germinare eam facit, & dat
semen serenti & panem comedenti: sic erit verbum
quod egredietur de ore meo. Quid apertius? Ecce
sicut de celo descendunt pluvie, ita de prædicatori-
bus verba emanant doctrinæ. Isti sunt nuntii qui
enarrant gloriæ Dei. De quibus etiam hîc dicitur,*

Apoc. 3. d

*1. Joan. 8. d
Apoc. 1. b
& 21. b*

1. Cor. 3. b

Mat. 16. a

Ecclef. 6. a

Mat. 16. b

Ps. 144. i

1. Sai. 5. a

quia opera manuum eius sunt caeli. In praecedenti-
 bus dicit Propheta: *Videbo caelos tuos, opera digito-
 rum tuorum*; hic vero ait: [*Opera manuum tuarum
 sunt caeli.*] Quid est quod ibi vocantur opera digi-
 torum, hic vero manuum: nisi quod diversa ibi do-
 na sancti Spiritus doctorum infundenda cordibus
 intelliguntur? Hic vero ipsa virtutum opera, ex eis-
 dem tamen donis in hominum prodeuntia notitiam
 vocantur. Quia enim per manus omne opus agitur,
 ipsa virtutum operationes per manuum opera si-
 gnantur. Primum namque humanis mentibus gra-
 tia spiritalis infunditur, postmodum vero in mente
 quid spiritus egerit, in operibus demonstratur. Caeli
 etiam doctores Ecclesiae dicti sunt, quia Dominus
 in eis praesidet, dum per eos sua iudicia exercet. Qui-
 bus namque regni caelorum claves tribuit, eis ligandi
 atque solvendi potestatem dedit. Per eos ergo ju-
 dicat, quia quodcumque ab eis ligatum fuerit, ligat.
 Scimus autem quia sedere iudicantis est, & ipse Do-
 minus per Prophetam dicit: *Calum mihi sedes est.* Si
 ergo sedes Dei caelum est, & in rectoribus Ecclesiae
 Dominus iudicat, cum sedere iudicantis sit, neces-
 sario consequitur quod Ecclesiae rectores caeli dicun-
 tur. Qui profecto caeli opera manuum sunt Dei;
 quia hoc ipsum quod caeli sunt, ex gratia virtutis ac-
 ceperunt, sicut scriptum est: *Verbo Domini caeli fir-
 mati sunt, & spiritum oris eius omnis virtus eorum.*

xxvii. *Ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes
 sicut vestimentum veterascent.*

Nemo iam spem suam ponat in homine. Ipsi enim
 caeli etiam sint opera manuum Dei, peribunt tamen.
 Quo modo autem peribunt, nisi secundum corpus?
 Quod si secundum corpus perituri sunt, ubi resurre-
 ctio? Quam non solum negare scelus est, sed etiam
 de ea dubitare, summum nefas est. Patet itaque
 quia non sic peribunt ut non resurgant: sed ut eas
 quas in hac vita patiuntur, necessitates corporis eva-
 dant. In ipsa enim corporis eorum resurrectione
 quodam modo perisse videbuntur, cum pereunte
 in eis corruptione, destruetur quod animale est, ut
 quod spiritale est vivat: & jam quasi non sint quod
 fuerant, dum in aliam mutati naturam, in lumine
 claritatis Dei pereuniter exultant. Solus namque
 Deus verè immortalis est; quia solus aeternus & in-
 commutabilis est. Unde dicit beatus Augustinus:
 Vera aeternitas & vera immortalitas non est nisi in
 Deitate Trinitatis, cui quod est esse perfectum est:
 quia natura initio carens, incremento non indigens,
 sicut nullum finem, ita nullam recipit mutabilitatem.
 Creaturae autem etiam illae quibus Deus aeter-
 nitatem dedit, vel daturus est, non penitus omnis
 finis alienae sunt, quia non sunt extra commutatio-
 nem. Inter haec sciendum est, quia hi de quibus agi-
 tur, caeli peribunt & non peribunt: quia morietur
 in eis illa, quam ex carnali generatione contraxe-
 runt, corruptio. Et tamen in eis plenior erit, quam
 in hac vita per speculum & in aenigmate acceperunt,
 divina inhabitatio. Caeli hoc modo esse non desin-
 ent, dum ad recipiendum in semetipsis Deum, si-
 num cordis amplius laxent. Unde cum eos perituro-
 rum Propheta dixisset, subiecit atque ait: [*Tu autem
 permanes.*] Ac si patenter dicat: Peribit quidem
 quidquid in eis ex humana habetur corruptione, sed
 permanebit in illis quod ex tua acceperunt virtute.
 Tu enim permanes. Liqueat ergo, quia in eis non
 moritur quidquid de divinitatis participatione in
 ipsis habetur. Caro tamen in pulverem redigetur,
 ut postmodum per resurrectionem in melius reformetur.
 Unde & subditur: [*Omnes sicut vestimen-
 tum veterascent.*] Vestimenta Sanctorum, sunt cor-
 pora eorum. Unde de quibusdam scriptum est: *Ipsi
 sunt qui non inquinaverunt vestimenta sua.* Et ite-
 rum: *Laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in*

sanguine Agni. Quae profecto vestimenta tunc ve-
 terascent, cum animabus eorum ad caelum tenden-
 tibus, ipsa eorum corpora in terrae essentiam dedu-
 cuntur. Quia vero mortalitatem corporis immu-
 tatio sequitur resurrectionis, consequenter adunxit,
 dicens:

*Et sicut oportorium mutabis eos, et muta-
 buntur: tu autem idem ipse es, et anni tui
 non deficient.*

Non praetereundum nobis est, quod cum dixisset
 eos sicut oportorium mutandos, subiecit: [*Et mu-
 tabuntur.*] Signavit enim his verbis duplicem illam
 Sanctorum in futura vita commutationem: in qua
 non solum corpora corruptioni in hoc saeculo &
 morti obnoxia perpetuam percipient incorruptio-
 nem, sed etiam anima eorum & corda in aeternam
 transibunt stabilitatem, ut sicut mori non poterunt,
 ita & peccare quidem non possint: & appareat in
 eis multiplicis bonitatis Dei beneficium, cum &
 mortale induerit immortalitatem, & affectus non
 sentiet tentationem. Notandum quod oportorium
 Dei, Sancti dicuntur. Sicut enim homini nihil est
 vicinius quam vestis, ita Deo nihil est vicinius San-
 ctis. Sicut enim vestimentis suis homo circumdatur,
 ita Sanctis suis Deus vestitur. Hinc namque per Pro-
 phetam scriptum est: *Viro ego dicit Dominus,*

*quia in sublimatione tua omnibus his velut ve-
 stimento vestieris.* Hinc rursus Deo per alium Pro-
 phetam dicitur: *Myrrha & gutta & casia à vesti-
 mentis tuis.* Quia enim omnium virtutum odora-
 menta à Sanctis prodeunt, rectè dicitur quia à ve-
 stimentis Dei myrrha & gutta & casia procedunt.
 Hinc namque Apostolus ait: *Christi bonus odor simus*
 Deo. Vestimenta ergo Dei mutantur; quia Sancti
 post mortem corporis, in felicitatem transunt vitae
 caelestis. Sequitur: [*Tu autem ipse es.*] Hæc est vera
 Dei aeternitas, & vera ejusdem immortalitas, quod
 non solum nullius finis limite sempiterna ejus virtus
 & divinitas concluditur, sed quod potestas ac vo-
 luntas ipsius nullatenus imperfectionis cuiusque, aut
 inconstantiae varietate permutatur. Unde ad Moy-
 sen de seipso ait: *Ego sum qui sum.* Et iterum: *Hæc
 dices filiis Israel: Qui est, misit me ad vos.* Ideo & hic
 dicitur: [*Tu autem idem ipse es.*] Homo namque
 etiam ipse sit, non tamen idem est: quia hoc ex luxu
 mortalitatis corruptione accipit, ut in eodem statu
 diu permanere non possit. Quod de Deo sentire
 nimis absurdum est. Sicut enim est aeternus, ita
 incommutabilis, non diminutionem sentiens, nec
 augmentis exerescens, non mutans propositum, non
 improbens quod semel est approbatum. Unde &
 subditur: [*Et anni tui non deficient.*] Si per annos
 Dei, aeternitatem accipimus, qualiter anni ejus non
 deficient, aperte videmus. Quod si per annos ip-
 sam Sanctorum multitudinem intelligere volumus,
 anni non deficient, quia cum illo qui numquam de-
 ficiet, unum fient. Revolutionem enim quamdam
 dierum, annum vocamus. Quid autem sunt Sancti,
 nisi dies; & quid peccatores, nisi nox? Hinc etenim
 scriptum est: *Dies diei eruat verbum, & nox nocti
 indicat scientiam.* Anni ergo non deficient; quia
 Sanctorum chori postquam illam incomprehensibilem
 semel in semetipsis acceperint lucem, nullam
 amplius sentient ignorantiae vel tentationis obscuri-
 tatem. Tunc enim dies videtur deficere, cum aut
 nubium, aut noctis tenebris obscuratus ceperit non
 lucere. Quod ab illa vita alienum erit; quia vera lux,
 quae obscurari non potest, in Sanctis fulgebis.

*Filii servorum tuorum habitabunt, & semen
 eorum in saeculum dirigetur.*

Qui sunt filii in annis, id est, in aeternitate Dei
 habitaturi,

habitari, nisi Apostolorum imitatores, cum Deo in caelesti regno perenniter mansuri? Omnes enim fideles, Apostolorum dicuntur filij; quia ab eis fuerunt in fide generati. Hinc namque ad Galatas Apostolus ait: *Filioli mei, quos iterum parturio*. In eo quod dicit filios illic & non servos habituros, ostendit quod ad caeleste regnum aliquis pervenire non valeat, nisi prius vetustate abjecta, per novitatem vitæ filius fiat. Nam & ipsi quos servos vocat, Apostolorum filij fuerunt, veterem videlicet conversationem abdicantes, & in novitate vitæ per Christum ambulantes. Fuerunt igitur servi, fuerunt & filij: servi propter laborem operis, filij propter mutationem novitatis. Hinc est quod ex filiis Israel, qui ex Aegyptiaca servitute liberati sunt, & mare Rubrum prævio ductore Moysæ transierunt, nullus terram promissionis, exceptis duobus, intravit: sed filij eorum postea intraverunt, & patribus eorum repromissa divini largitatis beneficia acceperunt. Significabatur namque per hoc, quod ad promissam nobis æternæ hereditatis terram nemo potest ascendere, nisi qui prius per amorem spiritus in novitate vitæ didicerit ambulare. Duo, Caleb videlicet & Josue, caput designant & corpus, Christum scilicet & Ecclesiam, qui soli ingrediuntur illam viventium terram. Quod verò ait: *[Semen eorum in seculum dirigitur]* electorum voluit opera intelligi, quæ tunc profectò diriguntur in seculum, cum omnia spectant ad Deum. Semen quippe suum nequaquam dirigit, qui ex operibus suis aliquid transitorium querit. Opera autem nostra idcirco, semen dicta sunt; quia sicut ex femine fructum colligimus, sic ex operibus nostris mercedem expectamus. Hinc namque Apostolus ait: *Quaecumque seminaverit homo, hæc & metet*. Qui enim in hac vita semen boni feminaverit operis, in futura fructum æternæ consequetur remunerationis. Per seculum verò, illius beatæ vitæ intelligitur æternitas, quæ quia per varias temporum mutationes nullatenus dividitur, unius sæculi appellatione non inconvenienter signatur. In illud ergo seculum dirigamus semen nostrum, & cibum operemur non qui perit, sed qui permanet in æternam vitam. Dum tempus habemus, operemur bonum: ut cum ad indeficientem vitæ illius beatitudinem pervenerimus, perpetuos fructus in caelo colligamus. Ille enim verè perpetuus est fructus, per quem perpetuò vivimus, & perenni panis & vini satietate gaudemus. Perpetuus, inquam, quia & mandando non minuitur, & vetustate non deterioratur.

PROOEMIUM SEXTI PSALMI
Pœnitentialis.

Inter innumeras & rutilantium operum & eminentium structurarum varietates, quibus templum Salomonicum adornatum fuit, hoc quoque fuisse describitur, quod quindecim gradibus ascendebatur. Quod quidem non casu vel sine causa factum credendum est. Salomon quippe caelestium scrutator secretorum, & divinæ receptaculum sapientiae, sic templum illud manufactum edidit, ut exinde templum aliud non manufactum signaret; quatenus ex corruptibili terrene domus ædificio, incorrupta caelestis templi quodam modo imaginaretur pulchritudo. Ad illud namque templum quod ex vis in caelo lapidibus construitur, non planâ aut spatiosâ pervenitur viâ, vel gressu ascenditur corporeo, sed processu fidei & charitatis ascensu. Hinc namque Propheta dicit: *Beatus vir cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit*. Dixit ascensiones in corde beati viri dispositas: & unde ascendere debeamus ostendit, cum ait: *In valle lacrymarum*. In ea namque exilij nostri damnationem deplangimus, & innumerabiles corruptionis humane

S. Greg. Tom. III.

A deflemus molestias. Quis enim immunis à molestiis? Hinc etenim Job dicit: *Si impius fuero, vana mihi est: si autem justus, non levabo caput, saturatus afflictione & miseria*. Et iterum: *Tentatio est vita hominis super terram*. Quia enim in hac vita omnia vidit esse plena laqueis & tentationibus, non in ea tentationes esse dixit, sed ipsam esse tentationem memoravit. Laboriosa enim est vita temporalis, levior fabulis, velocior cursore, instabilitate fluctuans, imbecillitate nutans: cuius habitatio in luteis domibus, immo ipsa in luto subsistens, cui nulla est fortitudo, nulla propositi constantia, nulla àurbationibus requies, nulla à laboribus reclinatio. Quis denique est quem non excruciet dolor, sollicitudo non urgeat, non sabruat timor? Risus stertum sequitur, gaudium tristitia comitatur: esuriei succedit saturitas, saturitatem iterum excludit esuries: in nocte dies optatur, in die nox quæritur: in algore calor, in aestu refrigerium: ante cibum sulphiria, post cibum tribulatio: iræ indignationes excitant, & innumerabiles miseros homines motus perturbant. Hæc est vallis, de qua sancti viri mentis affectibus indefinenter exire disponunt, & ad illud ineffabile bonum, ad illud inestimabile gaudium ascendere, quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Qui etsi corpore quidem inter homines esse videantur, animas tamen suas ad caelestia elevat; & illi puro & summo bono atque immortalis & perpetuo adhærent, temporalia & corruptibilia deserunt, & mundo superiores facti, in sinu divinæ contemplationis quiescunt. Ibi in illo caelesti templo cordis oculis Deum conspiciunt, immo & in eisdem templi structura ipsi quoque lapides sunt. Per quindecim verò illius templi gradus, spiritualis sanctorum signatur ascensus. Numerus enim iste in septem & octo dividitur, & ideo per eum gemina justorum vita signatur, activa videlicet, & contemplativa. Activa namque in mundo versatur, contemplativa verò ad caelestia erigitur. Quia verò septenario numero temporalis, octonario verò perpetua vita signatur, rectè per eosdem numeros & contemplativa vita exprimitur & activa. Hinc namque prædicti templi auctor Salomon Dominum exorans, ait: *Damibi Domine par-tes septem, necnon & octo*. Oprobatur enim regis dignitatis potentia præditus, ita sibi subditos populos regere, ut tamen contemplationis divinæ non defraudaretur perfectione. Ipsa namque officij administrativa necessitate contractus, cogebatur temporali actioni insistere, sed suavis eum contemplationis divinæ dulcedo reficiebat in mente. Potest etiam intelligi quod ille quindecim gradus ad illud divinæ illuminationis templum ascendit, qui sempiternæ virtutis Dei amore correptus, temporalibus, quæ per septenarium numerum designantur, gradatim contemptis, per scalas octo beatitudinum ad sublimia provehitur, donec Deus deorum in Sion mentis oculis videatur. *Sed videmus nunc*, sicut ait Apostolus, *per speculum in ænigmate*. Impossibile est enim ut quis lutei hujus corporis ergastulo inclusus, aut mortalis carnis circumseptus volutabro, ascendente super Cherubim, & super pennas ventorum volantem Deum conspiciat, vel quanta sit ejus potentia divinitatis agnoscat. Unde per Joannem dicitur: *Deum nemo vidit unquam*. Et Moysi Deum videre quærenti, responsum est à Domino: *Non videbit me homo & vivet*. Quod si tanta claritas est solis, ut oculis in eum corporalibus non valeamus intendere; quanta est illius claritas qui fecit solem, ut eum possumus in hac qua sumus corruptione videre? Ipsum verò per speculum in ænigmate intueri, quod humili adventu sponsi accepit Ecclesia, illius æternæ visionis signum est, & futuræ perfectionis imago, in qua non jam per fidem, sed per speciè ambulabimus, & revelata facie ipsam divinæ majestatis gloriæ irrever-

E e